

**ارتباط بین سرمایه اجتماعی و مشارکت ورزشی
(مطالعه موردی جانبازان ورزشکار استان تهران)**

بهرام قدیمی ۱

آزاده اسدی ۲

تاریخ وصول: ۹۴/۰۹/۲۳

تاریخ پذیرش: ۹۵/۰۱/۲۹

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و مشارکت ورزشی جانبازان ورزشکار انجام گرفته است. چهارچوب نظری پژوهش حاضر بر اساس نظریات حوزه سرمایه اجتماعی و جامعه شناسی ورزش نظیر راولند و فریدسون، اسکن لن و سیمون و بورديو می باشد. این تحقیق به روش پیمایشی و با استفاده از تکنیک پرسشنامه انجام گرفته است. جامعه آماری این پژوهش کلیه جانبازان ورزشکار استان تهران با توجه به آمار سال ۱۳۹۴ می باشند که بر اساس آمار بنیاد شهید و امور ایثارگران، تعدادشان ۱۶۵۴ نفر برآورد شده است. بر اساس نمونه گیری کوکران تعداد ۳۷۲ نفر به عنوان نمونه آماری انتخاب و با ترکیبی از نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای، اقدام به انتخاب نمونه ها گردید. به منظور آزمون فرضیات تحقیق از آزمون های آماری ضریب همبستگی پیرسون و ضریب همبستگی رگرسیونی و آزمون F (آنالیز واریانس) استفاده شده است. در نهایت در بررسی فرضیه های تحقیق، نتایج ذیل حاصل شده است. بین شبکه روابط اجتماعی، اعتماد بین شخصی، اعتماد نهادی، مشارکت اجتماعی، حس تعلق و همبستگی اجتماعی و مشارکت ورزشی جانبازان ورزشکار استان تهران ارتباط معنی داری وجود دارد.

واژگان کلیدی: سرمایه اجتماعی، اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، شبکه روابط اجتماعی، همبستگی و احساس تعلق، مشارکت ورزشی، جانباز.

۱- استادیار و عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات dr.b.ghadimi@gmail ن
۲- دانش آموخته کارشناسی ارشد جامعه شناسی ورزش دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب azi79.asadi@yahoo.com

مقدمه و بیان مسأله

فعالیت بدنی همواره جزو مکملی از زندگی فرد و خانواده در طی اعصار و تمدن‌های گوناگون انسان بوده و هست و در ارتباطات خانوادگی و فعالیت‌های گوناگون زندگی اجتماعی سهم بسزایی داشته و از رهگذر فعالیت‌های تفریحی و اوقات فراغت و برگزاری مراسم آیینی چند منظوره، برای اعضای خانواده، خرسندی و لذت و شادی به ارمغان آورده است و نیز برای ایجاد امنیت و آسایش روانی و اجتماعی برای افراد و جوامع و تأمین بهداشت و سلامتی و زندگی سالم به عنوان یکی از دستاوردهای فعالیت بدنی تأثیر ارزنده‌ای گذاشته است.

پاتنام، مشهورترین نظریه پرداز سرمایه‌ی اجتماعی، معتقد است که بیشتر ورزش‌ها با توجه به ماهیتشان فعالیتی ارتباطی محسوب شده و مشارکت در ورزش، شامل شرکت آگاهانه‌ی افراد به صورت مشارکت‌کننده و تماشاچی می‌شود که با هم ارتباط متقابل دارند و در اثر این روابط متقابل، پاداش‌های اجتماعی میان آن‌ها مبادله می‌شود. او سرمایه‌ی اجتماعی را به عنوان روابطی بین افراد که نشان دهنده‌ی ویژگی‌های خاصی از زندگی اجتماعی شامل شبکه‌ها، هنجارها و اعتماد متقابل و محصول فرعی از تعاملات اجتماعی که همکاری‌های ناشی از این تعاملات را برای مشارکت‌کنندگان، آسان‌تر و محتمل‌تر می‌سازد، تعریف می‌کند (پرکس، ۲۰۰۷).

همچنان که از فواید اجتماعی ورزش بر می‌آید، انسان‌ها از طریق مجموعه‌ای از شبکه‌ها به هم متصل می‌شوند و تمایل دارند که ارزش‌های مشترکی با سایر اعضای این شبکه‌ها داشته باشند. با گسترش شبکه‌ها، آن‌ها نوعی دارایی را تشکیل می‌دهند که می‌توان آن را به عنوان سرمایه اجتماعی مورد ملاحظه قرار داد. (فیلد، ۱۳۸۸).

جامعه‌شناسان، پدیده مشارکت ورزشی را از منظر سرمایه اجتماعی که با گرایش‌ها و رفتارهای افراد در ارتباط هستند تبیین کرده‌اند. از این رو مطالعات جامعه‌شناختی، مشارکت در ورزش را به عنوان یک الگوی رفتاری در نظر گرفته‌اند که متأثر از میزان برخورداری از شاخص‌های سرمایه اجتماعی می‌باشد. در بسیاری از کشورهای جهان، سرمایه اجتماعی رو به کاهش گذاشته است و این کاهش به مدت چند دهه است که ادامه دارد. بررسی وضعیت کلی تحول شاخص‌های سرمایه اجتماعی در نزدیک به سه دهه اخیر، گویای آن است که ایران نیز از این روند مستثنی نیست. (خوش‌فر، ۱۳۸۷).

اتفاق جنگ ایران و عراق حادثه مهمی در تاریخ زندگی مردم ایران بوده و خسارت‌های مادی، انسانی و اجتماعی زیادی را به دنبال داشته است. تحقق چنین وضعیتی، مسیر طبیعی زندگی افراد را دچار اختلال می‌کند و نیاز آن‌ها را به برخی خدمات بهداشتی، رفاهی و اجتماعی مضاعف می‌سازد. بنابراین سرمایه اجتماعی می‌تواند نقش اساسی در زندگی انسان‌ها، حالت‌های جسمانی، روحی و اجتماعی آن‌ها ایجاد کند. بدیهی است این مهم در خصوص جانبازان اهمیتی دوچندان پیدا می‌کند. به این دلیل که آن‌ها عملاً آسیب‌های جسمانی و روانی زیادی دارند. بنابراین بهره‌مندی هرچه بیشتر

ارتباط بین سرمایه اجتماعی و مشارکت ورزشی (مطالعه موردی جانبازان ورزشکار استان تهران)

جانبازان از روابط اجتماعی قابل اتکا (سرمایه اجتماعی) می‌تواند کمکی اساسی برای حل مشکلات آن‌ها تلقی گردد (جانعلی زاده چوبستی، ۱۳۹۰). لذا با توجه به نقش حیاتی فعالیت‌های ورزشی برای قشر جانبازان و نیز نقش مهم سرمایه اجتماعی در مشارکت ورزشی این قشر، پژوهش حاضر در صدد است که ارتباط هر یک از ابعاد سرمایه اجتماعی با مشارکت پذیری جانبازان ورزشکار را بسنجد.

ضرورت مسأله‌ی این پژوهش در این است که مشارکت ورزش چون دارای کارکردهای اجتماعی بسیاری است، بنابراین نقش مهمی در سلامت اجتماعی و روانی افراد جامعه ایفا می‌کند. یکی از کارکردهای پنهان مشارکت ورزشی، ایجاد شبکه‌های دوستان و ایجاد پیوند و همبستگی بین افراد است که یکی از ابعاد سرمایه اجتماعی است. ایده محوری سرمایه اجتماعی در واژه روابط خلاصه می‌شود. به این صورت که اعضای جامعه با برقراری تماس با یکدیگر و پایدار ساختن آن‌ها، قادر به همکاری با یکدیگر می‌شوند و به این طریق چیزهایی را کسب می‌کنند که به تنهایی قادر به کسب آن‌ها نمی‌باشند و یا با دشواری بسیار موفق به کسب آن‌ها می‌شوند. با توجه به این که پژوهش حاضر مسأله سرمایه اجتماعی و مشارکت ورزشی را در بین قشر جانبازان مورد مطالعه قرار می‌دهد، می‌توان از جنبه‌های مختلف به اهمیت این مسأله اشاره کرد. ورزش و فعالیت بدنی نقش بسیار مهمی در سلامت عمومی مردم جامعه از جمله جانبازان دارد و با توجه به وضعیت بدنی این افراد می‌تواند چه از لحاظ سلامت جسمانی و چه از لحاظ سلامت روانی به این افراد کمک نماید و برای آن‌ها راهگشا باشد و باعث افزایش کیفیت زندگیشان گردد. بیماری و ناتوانی که در اثر بی‌ تحرکی برای این افراد به وجود می‌آید، باعث افزایش رنجش آن‌ها می‌شود و به کیفیت زندگی آنان آسیب می‌رساند (سازمان سلامت جهانی ۱۹۹۰). عده کثیری از جانبازان، در بهترین سال‌های جوانی خود، دچار مجروحیت جسمی و روحی شدند. لذا چنانچه جانبازان به مشارکت داوطلبانه و خودجوش در فعالیت‌های ورزشی ترغیب شوند، این امر می‌تواند بر سلامت جسمانی و روانی آنان تأثیر گذاشته و در نتیجه باعث افزایش شادی و نشاط اجتماعی این قشر می‌شود و توانمندی آنان در برخورد با مسائل روزمره زندگی را منجر خواهد شد و دیگر این که پرداختن به موضوع مشارکت ورزشی جانبازان می‌تواند به شناخت مهمترین چالش‌های مشارکت این گروه و عواملی که سبب کاهش یا افزایش مشارکت آن‌ها در فعالیت‌های ورزشی می‌شود کمک کرده و مسؤولین و مدیران شهری و نهادهای اجتماعی ذی ربط را متوجه سازد تا برنامه‌ریزی منسجمی برای بهبود وضعیت اجتماعی این قشر انجام دهند.

مطالعه مبانی نظری مربوط به سرمایه اجتماعی و مشارکت ورزشی نشان می‌دهد که سرمایه اجتماعی (شبکه روابط اجتماعی، اعتماد اجتماعی بین شخصی، اعتماد نهادی، مشارکت اجتماعی، احساس

تعلق و همبستگی) با مشارکت ورزشی (بعد ذهنی و عینی) ارتباط دارد. بر این اساس، چهارچوب نظری پژوهش حاضر را نظریات حوزه سرمایه اجتماعی و جامعه شناسی ورزش نظیر راولند و فریدسون، اسکن لن و سیمون و بوردیو استفاده شده است.

راولند و فریدسون (۱۹۹۴) معتقدند برای ایجاد شرایط لازم برای مشارکت مداوم در فعالیت های ورزشی، ورزش باید به صورت لذت بخشی در سنین پایین به افراد ارائه گردد تا آن ها بتوانند در آینده دوباره به آن تمایل پیدا نمایند. به نظر آن ها ایجاد شرایط لازم برای شکل گیری تجارب لذت بخش و خوشایند در ورزش، راهکاری مناسب برای افزایش سطح فعالیت های ورزشی در سنین پایین می باشد که به نوبه خود سبب تغییر نگرش افراد در خصوص ارزش تمرین و فعالیت بدنی و از همه مهم تر، کسب نتایج بلندمدت و سودمندتری مانند سلامتی برای افراد از طریق مشارکت مداوم در فعالیت های ورزشی در طول زندگی شان می گردد.

اسکن لن و سیمون (۱۹۹۲) با بهره گیری از نظریه راولند و فریدسون مبنی بر لذت بخش نمودن مشارکت در فعالیت های ورزشی، متغیر لذت ورزشی را در مدل انگیزشی بزرگتری به نام مدل تعهد ورزشی که به معنی میل و تصمیم به ادامه مشارکت در فعالیت ورزشی است، به کار می گیرند. تعهد ورزشی به عنوان یک ساختار روانشناختی، نشان دهنده میل و خواست فرد جهت شرکت مستمر در فعالیت های ورزشی است. تعهد ورزشی منعکس کننده نیروهای انگیزشی فرد برای ادامه مشارکت و نشان دهنده اهمیت زیرساخت های روانی مبتنی بر پافشاری بر ادامه یک رفتار یا فعالیت معین می باشد. تعهد ورزشی می تواند مربوط به یک برنامه ورزشی، یک رشته ورزشی (برای مثال فوتبال) و یا تعهد به شرکت مستمر در انواع فعالیت های ورزشی باشد.

بوردیو (۱۳۸۴) مفاهیمی چون عادات، سرمایه و ورزش را مورد بررسی قرار داده است. عادات، ذهنیت اجتماعی مردم را شرح داده و سیستم طبقه بندی را که رفتارها، اعتقادات، سلائق و تکنیک های جسمانی مردم را به وجود می آورد معرفی می نماید. رفتارها و عادات، در برگیرنده ظرفیت بی حد و حصر در زمینه ایجاد تفکر و حالات و رفتارهایی است که به تناسب در شرایط و موقعیت های اجتماعی و تاریخی ایجاد می شود. بوردیو در نظریات خود از رشته ورزشی به عنوان بازی یاد می کند که عوامل اجتماعی، موقعیت بازی را بر اساس انواع مختلف عادات اجتماعی ترسیم می کنند و کسب موقعیت در بازی، قابل پیش بینی نمی باشد. وی معتقد است عادات هر طبقه اجتماعی از طریق ورزش و سایر فعالیت های فرهنگی مشخص و آشکار می گردد. طبقه اجتماعی در باشگاه های ورزشی و

ارتباط بین سرمایه اجتماعی و مشارکت ورزشی (مطالعه موردی جانبازان ورزشکار استان تهران)

انتخاب آن‌ها از سوی ورزشکاران ظهور می‌یابد. به طوری که باشگاه‌های ورزشی انحصاری در به عضویت گرفتن اعضای خود، محدودیت‌هایی را در نظر می‌گیرند و افراد سطح بالا را با سطح بالای سرمایه در باشگاه‌های خاص می‌یابیم.

لیوای (۲۰۱۴) نیز تحقیقی با عنوان اوقات فراغت در تولید سرمایه اجتماعی، ارزیابی مشارکت ورزش را به عنوان یک روش برای افزایش فعالیت‌های داوطلبانه در جوامع روستایی انجام داد. نتایج نشان داد البته بسیار ضعیف که روابط بین مشارکت ورزشی، سرمایه اجتماعی و فعالیت‌های داوطلبانه وجود دارد. ارتباط ضعیف ممکن است شکاف در چهارچوب جمع‌آوری داده‌ها از مطالعات در داده، سرمایه اجتماعی خاص را منعکس کند. جونز و موور (۲۰۱۲) تحقیقی با عنوان شبکه سرمایه اجتماعی، مشارکت اجتماعی و نداشتن فعالیت فیزیکی در افراد بالغ مناطق شهری انجام دادند. نتایج نشان داد که تنوع شبکه‌های اجتماعی با احتمال کاهش فعالیت فیزیکی همراه بود. همگام با یافته‌های قبلی، افرادی که در هیچ یک از شبکه‌های اجتماعی شرکت ندارند در مقایسه با کسانی که سطح بالایی از مشارکت در شبکه‌های اجتماعی دارند، از لحاظ جسمی فعال‌تر هستند. زاکوس و همکاران (۲۰۰۸) نیز تحقیقی با عنوان سرمایه اجتماعی در ورزش استرالیا انجام دادند. پژوهش با استفاده از سرمایه اجتماعی به عنوان یک مفهوم مرکزی، بر روی درک موقعیت ورزش و نقش آن در جامعه متمرکز است. به نظر می‌رسد سرمایه اجتماعی برای اضافه کردن بسیاری از ویژگی‌های مثبت زندگی در جامعه، به ارائه توسعه مثبت ورزش برای افراد، برای ظرفیت‌سازی جامعه می‌پردازد. دلانی و کی نی (۲۰۰۵) تحقیقی با عنوان ورزش و سرمایه اجتماعی در انگلستان انجام دادند. نتایج نشان می‌دهد ارتباط قابل توجهی بین سرمایه اجتماعی و اقدامات مشارکت ورزشی، هر دو در سطح ملی و در بریتانیا در سطح فردی وجود دارد. موسوی و دیگران (۱۳۸۸)، ۳۲۷ نفر از جانبازان قطع عضو هر دو اندام تحتانی را در طرح پایش سلامت را مورد مطالعه قراردادند که جانبازانی که درد فانتوم، مصرف سیگار، عدم فعالیت ورزشی و بیکاری را گزارش کرده بودند، به طور معنی‌داری از کیفیت زندگی پایین‌تری نسبت به بقیه برخوردار بودند که در این میان، رضایت از درآمد، مهم‌ترین نقش را در کیفیت زندگی جانبازان داشت. این مطالعه نشان داد که جانبازان با قطع عضو در هر دو اندام تحتانی، کیفیت زندگی پایین‌تری داشته‌اند که ارائه و بهبود خدمات حمایتی و توان بخشی از جمله تشویق به ورزش، برنامه‌های تفریحی، کنترل و درمان عوارض ثانویه ناشی از قطع اندام (آمپوتاسیون) می‌تواند به بهبود کیفیت زندگی آنان کمک کند. احمدی و نجاتی (۱۳۸۹) به مطالعه ۳۴۵ جانباز اعصاب و روان استان اصفهان پرداختند. مطابق یافته‌های

این مطالعه، در میان ابعاد مختلف کیفیت زندگی، فقط فعالیت فیزیکی این جانبازان وضعیت متوسط داشته است و در بقیه ی ابعاد، کیفیت زندگی آن ها بسیار پایین بوده است. این محققان اشاره دارند که افزایش سن این جانبازان تهدیدی برای کیفیت زندگی آنان است و بازنشستگی پیش از موعد جانبازان اعصاب و روان، کیفیت زندگی آن ها را تهدید می کند. رحمانی فیروزجاه و همکاران (۱۳۹۰) تحقیقی با عنوان سنجش تمایز سرمایه اجتماعی جوانان با محوریت مشارکت ورزشی انجام دادند. نتایج تحقیق نشان داد که بین میزان سرمایه اجتماعی دانشجویان ورزشکار و غیرورزشکار تفاوت معنی داری وجود دارد به نحوی که ورزشکاران نسبت به غیرورزشکاران علاقه بیشتری به مشارکت در کارهای داوطلبانه، کنش های یاریگرانه، مشارکت های انجمنی دارند که این یافته در واقع تأیید نظریه پاتنام و همچنین دیدگاه کارکردگرایی است.

هدف اصلی پژوهش شامل بررسی ارتباط بین ابعاد مختلف سرمایه اجتماعی با مشارکت ورزشی جانبازان در سال ۱۳۹۴ می باشد.

اهداف فرعی پژوهش شامل: تعیین ارتباط بین شبکه روابط اجتماعی، اعتماد اجتماعی بین شخصی، اعتماد اجتماعی نهادی، مشارکت اجتماعی و همبستگی و احساس تعلق با مشارکت ورزشی جانبازان ورزشکار استان تهران می باشد.

ابزار و روش

پژوهش حاضر بر اساس هدف از نوع کاربردی و از لحاظ زمان مقطعی و از نوع پیمایشی می باشد. جامعه آماری این پژوهش کلیه جانبازان ورزشکار استان تهران می باشند که بر اساس آمار بنیاد شهید و امور ایثارگران سال ۱۳۹۴، تعدادشان ۱۱۶۵۴ نفر برآورد شده است که از بین آن ها با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۳۷۲ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب و مطالعه بر روی آن ها انجام شد. جهت جمع آوری اطلاعات از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است که استادان جامعه شناسی ورزش و جانبازان ورزشکار هیأت علمی دانشگاه ها و مسؤولین ورزشی امور ایثارگران و با توجه به شرایط جسمی و روحی جانبازان، روایی صوری و محتوایی ابزار را تأیید کردند و برای پایایی مشارکت ورزشی جانبازان، تعداد ۳۰ نفر از جانبازان ورزشکار به صورت تصادفی انتخاب و پرسشنامه تحقیق در میان آن ها توزیع شد و میزان آن با استفاده از ضریب پایایی آلفای کرونباخ ۰/۸۰ محاسبه شد که پرسشنامه این تحقیق، از نظر نوع اطلاعات دارای سؤالات پنج گزینه ای (طیف لیکرت) و بسته است. روش نمونه گیری در این پژوهش ترکیبی از نمونه گیری خوشه ای چندمرحله ای است که از بین اماکن ورزشی مختص جانبازان (تحت پوشش موسسه ایثار وابسته به بنیاد شهید و امور ایثارگران) شهر تهران، چند مکان ورزشی به

ارتباط بین سرمایه اجتماعی و مشارکت ورزشی (مطالعه موردی جانبازان ورزشکار استان تهران)

صورت تصادفی انتخاب شده و بر حسب تعداد نمونه در رشته‌های ورزشی متفاوت، اقدام به گردآوری داده‌ها شده است و جهت بررسی ارتباط معنی داری فرضیه‌ها از آزمون همبستگی پیرسون و ضریب همبستگی رگرسیونی و تحلیل واریانس استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

جدول ۱- نتایج ضرایب همبستگی پیرسون بین متغیرهای مستقل با متغیر وابسته (مشارکت ورزشی جانبازان ورزشکار)

متغیر	ضرایب همبستگی و سطح معناداری	حجم نمونه
ضریب همبستگی	۰/۳۹۳	۳۷۲
شبکه روابط اجتماعی	سطح معنی داری ۰/۰۰۰	۳۷۲
ضریب همبستگی	۰/۴۳۱	۳۷۲
اعتماد بین شخصی	سطح معنی داری ۰/۰۰۰	۳۷۲
ضریب همبستگی	۰/۶۹۴	۳۷۲
اعتماد نهادی	سطح معنی داری ۰/۰۰۰	۳۷۲
ضریب همبستگی	۰/۴۰۴	۳۷۲
مشارکت اجتماعی	سطح معنی داری ۰/۰۰۰	۳۷۲
ضریب همبستگی	۰/۳۶۶	۳۷۲
حس تعلق اجتماعی	سطح معنی داری ۰/۰۰۰	۳۷۲

با توجه به نتایج جدول شماره ۱، چون سطح معنی داری کوچکتر از ۰/۰۵ است. نتیجه آن این است که فرضیه صفر رد شده و ارتباط بین متغیرهای مستقل (شبکه روابط اجتماعی، اعتماد بین شخصی، اعتماد نهادی، مشارکت اجتماعی، حس تعلق اجتماعی) و وابسته (مشارکت ورزشی) پذیرفته می‌شود و ضرایب تعیین نشان می‌دهند که متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته (مشارکت ورزشی جانبازان ورزشکار) تأثیر دارند.

آزمون فرضیات پژوهش

فرضیه اول: بین شبکه روابط اجتماعی و مشارکت ورزشی جانبازان ورزشکار ارتباط معنی داری وجود دارد.

جدول ۲- آزمون آنالیز واریانس جهت معنادار بودن رگرسیون شبکه روابط اجتماعی و مشارکت ورزشی جانبازان ورزشکار

مدل	مجموع مربعات	درجات آزادی	میانگین مجموع مربعات	آماره F	Sig
رگرسیون	۲/۲۵۰	۱	۲/۲۵۰	۲۳/۱۸۲	۰/۰۰۰
باقیمانده	۱۵/۷۶۰	۳۷۰	۰/۹۸		
کل	۱۸/۴۵۰	۳۷۱			

متغیر وابسته: مشارکت ورزشی

مطالعات علوم اجتماعی ایران، سال سیزدهم، شماره چهل و هشتم، بهار ۱۳۹۵

جدول ۳- رگرسیون همراه با ضرایب بتا، شبکه روابط اجتماعی و مشارکت ورزشی جانبازان ورزشکار

مدل	ضریب استاندارد			T	سطح معناداری
	B	Std. Error	Beta		
مقدار ثابت	۲/۴۵	۰/۱۹۲	۰/۱۸۴	۱۲/۷۹	۰/۰۰۰
۱ شبکه روابط اجتماعی	۰/۱۶۸	۰/۰۵۶		۳/۰۰۹	۰/۰۰۳
متغیر وابسته: مشارکت ورزشی					

با توجه به جداول ۲ و ۳، سطح معنی داری محاسبه شده برای این آماره برابر ۰/۰۰۰ بوده و نشان از معنی دار بودن رگرسیون دارد. یعنی شبکه روابط اجتماعی بر مشارکت ورزشی جانبازان ورزشکار تأثیر دارد. همچنین ضرایب استاندارد شده بتا نشان می‌دهد که متغیر شبکه روابط اجتماعی ۰/۱۸۴ از تغییرات متغیر وابسته (مشارکت ورزشی) را تبیین می‌کند.

فرضیه دوم: بین اعتماد بین شخصی و مشارکت ورزشی جانبازان ورزشکار، ارتباط معنی داری وجود دارد.

جدول ۴- آزمون آنالیز واریانس جهت معنادار بودن رگرسیون اعتماد بین شخصی و مشارکت ورزشی جانبازان ورزشکار

مدل	مجموع مربعات	درجات آزادی	میانگین مجموع مربعات	آماره F	Sig
رگرسیون	۳/۴۲۶	۱	۳/۴۲۶	۳۴/۲۱۰	۰/۰۰۰
باقیمانده	۱۵/۰۲۳	۳۷۰	۰/۰۴۰		
کل	۱۸/۴۵۰	۳۷۱			
متغیر وابسته: مشارکت ورزشی					

جدول ۵- رگرسیون همراه با ضرایب بتا، اعتماد بین شخصی و مشارکت ورزشی جانبازان ورزشکار

مدل	ضریب استاندارد شده			T	سطح معناداری
	B	Std. Error	Beta		
مقدار ثابت	۲/۹۱۹	۰/۱۵۳		۱۹/۰۷۰	۰/۰۰۰
۲ اعتماد بین شخصی	۰/۲۶۸	۰/۰۴۶	۰/۴۳۱	۵/۸۴۹	۰/۰۰۰
متغیر وابسته: مشارکت ورزشی					

با توجه به جداول ۴ و ۵، سطح معنی داری محاسبه شده برای این آماره برابر ۰/۰۰۰ بوده و نشان از معنی دار بودن رگرسیون دارد. یعنی اعتماد بین شخصی بر مشارکت ورزشی جانبازان ورزشکار تأثیر دارد.

ارتباط بین سرمایه اجتماعی و مشارکت ورزشی (مطالعه موردی جانبازان ورزشکار استان تهران)

همچنین ضرایب استاندارد شده بتا نشان می‌دهد که متغیر اعتماد بین شخصی ۰/۴۳ از تغییرات متغیر وابسته (مشارکت ورزشی) را تبیین می‌کند.

فرضیه سوم: بین اعتماد نهادی و مشارکت ورزشی جانبازان ورزشکار، ارتباط معنی‌داری وجود دارد.

جدول ۶- آزمون آنالیز واریانس جهت معناداری رگرسیون متغیرهای اعتماد نهادی و متغیر مشارکت ورزشی جانبازان ورزشکار

مدل	مجموع مربعات	درجات آزادی	میانگین مجموع مربعات	آماره F	Sig
رگرسیون	۸/۸۹۲	۱	۸/۸۹۲	۱۳۹/۵۵۰	۰/۰۰۰
باقیمانده	۹/۵۵۸	۳۷۰	۰/۰۶۴		
کل	۱۸/۴۵۰	۳۷۱			

متغیر وابسته: مشارکت ورزشی

جدول ۷- رگرسیون همراه با ضرایب بتا، اعتماد نهادی و مشارکت ورزشی جانبازان ورزشکار

مدل	ضریب غیر استاندارد	ضریب استاندارد شده	T	سطح معناداری	
	B	Std. Error	Beta		
۳	مقدار ثابت	۱/۴۱۸	۰/۲۰۳	۶/۹۹۲	۰/۰۰۰
	اعتماد نهادی	۰/۶۷۴	۰/۰۵۷	۰/۶۹۴	۰/۰۰۰

متغیر وابسته: مشارکت ورزشی

با توجه به جداول ۶ و ۷، سطح معنی‌داری محاسبه شده برای این آماره برابر ۰/۰۰۰ بوده و نشان از معنی دار بودن رگرسیون دارد. یعنی اعتماد نهادی بر مشارکت ورزشی جانبازان ورزشکار تأثیر دارد. همچنین ضرایب استاندارد شده بتا نشان می‌دهد که متغیر اعتماد نهادی ۰/۶۹ از تغییرات متغیر وابسته (مشارکت ورزشی) را تبیین می‌کند.

فرضیه چهارم: بین مشارکت‌پذیری اجتماعی و مشارکت ورزشی جانبازان ورزشکار ارتباط معنی‌داری وجود دارد.

جدول ۸- آزمون آنالیز واریانس جهت معناداری بودن رگرسیون مشارکت اجتماعی و مشارکت ورزشی جانبازان ورزشکار

مدل	مجموع مربعات	درجات آزادی	میانگین مجموع مربعات	آماره F	Sig
رگرسیون	۳/۰۰۵	۱	۳/۰۰۵	۲۹/۱۸۴	۰/۰۰۰
باقیمانده	۱۵/۴۴۵	۳۷۰	۰/۱۰۳		
کل	۱۸/۴۵۰	۳۷۱			

متغیر وابسته: مشارکت ورزشی

مطالعات علوم اجتماعی ایران، سال سیزدهم، شماره چهل و هشتم، بهار ۱۳۹۵

جدول ۹- رگرسیون همراه با ضرایب بتا، مشارکت اجتماعی و مشارکت ورزشی جانبازان ورزشکار

سطح معناداری	T	ضریب استاندارد شده	ضریب غیر استاندارد	مدل
		Beta	Std. Error	B
۰/۰۰۰	۱۶/۵۹۲	۰/۱۷۳	۲/۸۷۶	مقدار ثابت
۰/۰۰۰	۵/۴۰۲	۰/۴۴	۰/۲۳۷	مشارکت اجتماعی
متغیر وابسته: مشارکت ورزشی				

با توجه به جداول ۸ و ۹، سطح معنی داری محاسبه شده برای این آماره برابر ۰/۰۰۰ بوده و نشان از معنی دار بودن رگرسیون دارد. یعنی مشارکت اجتماعی بر مشارکت ورزشی جانبازان ورزشکار تأثیر دارد. همچنین ضرایب استاندارد شده بتا نشان می‌دهد که متغیر مشارکت اجتماعی ۰/۴۴ از تغییرات متغیر وابسته (مشارکت ورزشی) را تبیین می‌کند.

فرضیه پنجم: بین حس همبستگی و تعلق اجتماعی و مشارکت ورزشی جانبازان ورزشکار ارتباط معنی داری وجود دارد.

جدول ۱۰- آزمون آنالیز واریانس جهت معنادار بودن رگرسیون متغیرهای حس تعلق اجتماعی و مشارکت ورزشی جانبازان ورزشکار

سطح معناداری	آماره F	میانگین مجموع مربعات	درجات آزادی	مجموع مربعات	مدل
۰/۰۰۰	۳۱/۸۴۷	۸/۳۷۱	۱	۸/۳۷۱	رگرسیون
		۰/۲۶۳	۳۷۰	۶۷/۵۵۱	باقیمانده
			۳۷۱		کل
متغیر وابسته: مشارکت ورزشی					

جدول ۱۱- رگرسیون همراه با ضرایب بتا، حس تعلق و همبستگی اجتماعی و مشارکت اجتماعی جانبازان ورزشکار

سطح معناداری	T	ضریب استاندارد شده	ضریب غیر استاندارد	مدل
		Beta	Std. Error	B
۰/۰۰۰	۲۱/۴۴۶	۰/۱۱۳	۲/۴۱۵	مقدار ثابت
۰/۰۰۰	۵/۵۶۳	۰/۳۳۲	۰/۲۰۳	تعلق و همبستگی اجتماعی
متغیر وابسته: مشارکت ورزشی				

با توجه به جداول ۱۰ و ۱۱، سطح معنی داری محاسبه شده برای این آماره برابر ۰/۰۰۰ بوده و نشان از معنی دار بودن رگرسیون دارد. یعنی حس تعلق و همبستگی اجتماعی بر مشارکت ورزشی جانبازان

ارتباط بین سرمایه اجتماعی و مشارکت ورزشی (مطالعه موردی جانبازان ورزشکار استان تهران)

ورزشکار تأثیر دارد. همچنین ضرایب استاندارد شده بتا نشان می‌دهد که متغیر تعلق و همبستگی اجتماعی ۰/۳۶ از تغییرات متغیر وابسته (مشارکت ورزشی) را تبیین می‌کند.

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف بررسی ارتباط بین سرمایه اجتماعی و مشارکت ورزشی جانبازان ورزشکار استان تهران انجام شد. نتایج نشان می‌دهد که میزان سرمایه اجتماعی و مشارکت ورزشی جانبازان در سطح متوسط رو به پایین می‌باشد. با توجه به این که این قشر به عنوان الگوهای ایثارگری در جامعه محسوب می‌شوند، نداشتن روحیه مشارکت‌پذیری آن‌ها در زمینه‌های مختلف (اجتماعی، اقتصادی و ورزشی) می‌تواند به روحیه ایثارگری در جامعه صدمه وارد کند. در این پژوهش مفروضات ذیل که از چهارچوب نظری تحقیق استخراج شده‌اند، مبنای گردآوری داده‌ها قرار گرفته است. طبق نتایج این پژوهش، از بین ابعاد شبکه روابط اجتماعی، جانبازان ورزشکار بیشترین همکاری را با گروه‌های ورزشی و گروه‌های مذهبی داشتند و کم‌ترین همکاری را با گروه‌های سیاسی و شوراها داشتند. ضریب همبستگی پیرسون (۰/۳۹۳) گویای این موضوع است که شبکه روابط اجتماعی با مشارکت ورزشی، بیشترین همبستگی مثبت را داشته است و همچنین ضریب تعیین نشان می‌دهد که ۱۵ درصد از تغییرات متغیر وابسته (مشارکت ورزشی) توسط شبکه روابط اجتماعی، تبیین می‌شود. مؤید دیدگاه پاتنام، کسانی که به این شبکه‌ها تعلق بیشتری دارند، بیشتر به انجام دادن کارهای داوطلبانه تمایل دارند و با یافته‌های بوث و همکاران که بیان می‌کنند، داشتن روابط اجتماعی، برای افراد نقش حمایتی دارند، منطبق می‌باشد و با نتایج پژوهش (پارسا مهر و همکاران، ۱۳۹۲) در رابطه‌ی بین مؤلفه‌های سرمایه‌ی اجتماعی و مشارکت ورزشی در میان نوجوانان دانش‌آموز پسر، مطابقت دارد. از بین ابعاد اعتماد اجتماعی بین شخصی، بیشترین اعتماد جانبازان به اعضای خانواده، دوستان فامیل و خویشاوندان و کم‌ترین اعتماد به همشهری‌ها، هم‌قومی‌ها، اهالی محله و همسایگان بود. ضریب همبستگی پیرسون (۰/۴۳۱) ارتباط اعتماد بین شخصی و مشارکت ورزشی جانبازان را نشان داد. همچنین ضریب تعیین نشان می‌دهد که ۱۸ درصد از تغییرات متغیر وابسته (مشارکت ورزشی) توسط اعتماد بین شخصی تبیین می‌شود. این نتیجه با یافته‌های رحمانی فیروز جاه و دیگران (۱۳۹۰)، مبنی بر این که بین اعتماد اجتماعی دانشجویان ورزشکار و غیرورزشکار تفاوت معنی‌داری وجود دارد، منطبق نمی‌باشد ولی با پژوهش شارع پور و حسینی راد (۱۳۸۷) و نیز با نتایج پژوهش ازکیا و غفاری (۱۳۸۰) که نشان می‌دهند اعتماد اجتماعی ارتباط معنی‌داری با مشارکت اجتماعی دارد و همچنین با نظریه پاتنام که معتقد است اعتماد در گروه دوستان، اثر فزاینده‌ای در مشارکت ورزشی دارد، منطبق می‌باشد. از بین ابعاد اعتماد اجتماعی نهادی، جانبازان بیشترین اعتماد نهادی را به ترتیب به استادان دانشگاه، معلمان و پزشکان داشتند و کم‌ترین اعتماد را به نمایندگان مجلس، مطبوعات و روزنامه‌ها و دست‌اندرکاران بنیاد شهید و امور ایثارگران داشتند. نتایج ضریب همبستگی پیرسون (۰/۶۹۴) نشان می‌دهد که بین اعتماد نهادی جانبازان و میزان مشارکت

ورزشی آنان ارتباط معنی داری وجود دارد. همچنین مقدار ضریب تعیین، نشان می دهد که ۴۸ درصد از تغییرات متغیر وابسته (مشارکت ورزشی) توسط اعتماد نهادی تبیین می شود. فوکویاما ریشه این بی اعتمادی را در نظام های حکومتی می بیند. وی معتقد است که سرمایه اجتماعی خارج از بخش دولتی به وجود می آید و در جوامعی که اقتصاد خصوصی کم رنگ است و دولت در حوزه خصوصی وارد می شود و تصدی گری می کند، بی اعتمادی به دولت همواره وجود داشته است. از سوی دیگر با تحقیقات سیپیل، (۲۰۰۶) که مشخص شده افراد فعال در حوزه ورزش، سرمایه اجتماعی بیشتر و در نتیجه از اعتماد بیشتری برخوردارند و علاقه بیشتری به جهان پیرامون خود از جمله سیاست دارند، منطبق است. به نظر پاتنام نیز، اعتماد به نهادهای دولتی با عضویت فعالانه ی فرد در گروه ها، همبستگی دارد. پایین بودن مشارکت ورزشی جانبازان را می توان این گونه بیان کرد که زمانی که اعتماد جانبازان به نهادهای دولتی پایین تر باشد، این امر زمینه کاهش مشارکت آنان را فراهم می کند ولی این کاهش مشارکت تا حدودی با افزایش اعتماد بین شخصی به خصوص (خانواده و دوستان) قابل جبران خواهد بود. از بین ابعاد مشارکت اجتماعی، جانبازان، بیشترین مشارکت داوطلبانه را با اعضای خانواده، دوستان و فامیل و خویشاوندان و کم ترین مشارکت داوطلبانه را با افراد هم قوم و هم مذهب، هم شهری ها و اهالی محله داشتند. نتایج ضریب همبستگی پیرسون (۰/۴۰۴) نشان می دهد که بین مشارکت پذیری اجتماعی جانبازان و میزان مشارکت ورزشی آنان ارتباط معنی داری وجود دارد. همچنین مقدار ضریب تعیین نشان می دهد که ۱۶ درصد از تغییرات متغیر وابسته (مشارکت ورزشی) توسط مشارکت پذیری اجتماعی تبیین می شود. هرچه میزان مشارکت پذیری اجتماعی جانبازان افزایش یابد، میزان مشارکت ورزشی آن ها نیز افزایش می یابد. همان گونه که پاتنام نیز تأکید می کند، مهم ترین متغیر تأثیرگذار بر میزان مشارکت ورزشی، متغیر عضویت و همکاری داوطلبانه با نهادهای مدنی است. وی معتقد است که عضویت در این نهادها و انجمن ها با ایجاد شبکه های تعهد مدنی، عناصر اصلی سرمایه اجتماعی هستند. چرا که آن ها تقویت کننده مؤثر هنجار متقابل هستند. بر این اساس می توان گفت زمانی که فضا برای مشارکت داوطلبانه افراد وجود داشته باشد و آن ها بتوانند به صورت خودجوش در فعالیت های اجتماعی مشارکت کنند، این روحیه مشارکت پذیری بر انگیزه مشارکت آن ها در فعالیت های ورزشی تأثیرگذار خواهد بود. این نتیجه با یافته های تحقیق رحمانی فیروز جاه و دیگران (۱۳۹۰) نیز هم سو می باشد که در آن، بین مشارکت داوطلبانه ورزشکاران و غیرورزشکاران تفاوت معنی داری وجود داشت. از بین ابعاد همبستگی و احساس تعلق، جانبازان، بالاترین حس تعلق را با اعضای خانواده و دوستان و خویشاوندان و کم ترین تعلق را با افراد هم قوم و هم مذهب، هم شهری ها، اهالی محله و همسایگان خود داشتند. نتایج ضریب همبستگی پیرسون (۰/۳۶۶) نشان می دهد که بین حس تعلق اجتماعی جانبازان و میزان مشارکت ورزشی آنان ارتباط معنی داری وجود دارد و مشخص شد جانبازانی که تعلق اجتماعی بالاتری دارند، نسبت به جانبازانی که تعلق اجتماعی کمتری دارند، تمایل بیشتری به مشارکت در فعالیت های ورزشی دارند.

ارتباط بین سرمایه اجتماعی و مشارکت ورزشی (مطالعه موردی جانبازان ورزشکار استان تهران)

همچنین مقدار ضریب تعیین نشان می دهد که ۱۳ درصد از تغییرات متغیر وابسته (مشارکت ورزشی) توسط حس تعلق اجتماعی تبیین می شود. یافته های این پژوهش با نتایج به دست آمده توسط جاروی (۱۹۹۸)، دلانی و کینی (۲۰۰۵)، آترلی (۲۰۰۶) هم سو می باشد.

پیشنهادات حاصل از پژوهش

برای ایجاد روابط اجتماعی و مشارکت ورزشی جانبازان، مسؤولین ورزش جانبازان، می بایستی با به کارگیری افراد متخصص، مسؤول و دلسوز، محیطی فراهم کنند تا جانبازان بتوانند در کنار هم روابط صمیمانه و دوستانه بهتری پیدا کنند و در حوزه ورزش، روابط اجتماعی بیشتری با دیگر ورزشکاران جامعه داشته باشند که با مشارکت از طریق فعالیت های تفریحی- ورزشی و غیره، به توسعه ارتباطات خود بپردازند. برای ایجاد اعتماد بین شخصی، پیشنهاد می شود نهادهای اجتماعی از جمله آموزش و پرورش، صدا و سیما و ... گام هایی را در جهت اصلاح بینش جامعه و نسل آینده نسبت به جانبازان بردارند و نهادهای اجتماعی متولی ورزش جانبازان (بنیاد شهید و امور ایثارگران، شهرداری، ...) توجه ویژه ای به ورزش جانبازان مبذول دارند و برنامه ریزی های مناسبی جهت مشارکت بیشتر جانبازان در ورزش انجام دهند. زمانی که جانبازان به عملکرد نهادهای ذی ربط اعتماد داشته باشند، با انگیزه بیشتری به مشارکت در ورزش ترغیب خواهند شد و برای افزایش مشارکت پذیری اجتماعی، می بایستی جانبازان در تصمیم گیری ها، به ویژه در خصوص سازمان هایی که جانبازان در آن عضویت دارند و یا برای جانبازان خدمت رسانی می کنند، مشارکت جدی و تأثیرگذار داشته باشند. کمک به تشکیل گروه های خودیار (سازمان های مردم نهاد) به منظور حمایت و توسعه جامعه خاص جانبازی، از مهم ترین اقدامات برای مشارکت پذیر کردن این قشر می باشد و برای افزایش تعلق و وفاق اجتماعی جانبازان از مسؤولین مربوطه در سطح کلان کشور انتظار می رود که به وضعیت جسمی و روانی این قشر توجهات لازم را مبذول دارند و با برگزاری آموزش مهارت های زندگی و نیز فراهم کردن زمینه حضور فعال این افراد در سطح اجتماع، باعث ارتقای سلامت اجتماعی آن ها شوند. پیشنهادهایی برای محققینی دیگر، مطابقت وضعیت مشارکت ورزشی و امکانات رفاهی جانبازان سایر کشورها و سایر متغیرهای مؤثر بر مشارکت ورزشی مورد بررسی قرار گیرد و این موضوع در سطح ملی در استان های مختلف بررسی شود و به وضعیت سرمایه اجتماعی و مشارکت ورزشی جانبازان و موانع پیش روی آن ها پرداخته شود.

منابع و مأخذ

۱- احمدی، خ و نجاتی و (۱۳۸۹) "بررسی کیفیت زندگی جانبازان اعصاب و روان در استان اصفهان"، مجله علمی - پژوهشی طب جانباز، سال دوم، شماره هشتم: ۱۷-۱۳.

- ۲- ازکیا، م. غفاری، غ (۱۳۸۰). "بررسی رابطه بین اعتماد و مشارکت اجتماعی در نواحی روستایی شهر کاشان". مجله نامه علوم اجتماعی، شماره ۱۷، صص ۳۱-۳.
- ۳- بوردیو، پ (۱۳۸۴). مقاله شکل های سرمایه از کتاب سرمایه اجتماعی (اعتماد، دموکراسی و توسعه) افشین خاکباز، حسن پویان، چاپ اول، تهران: نشر شیرازه.
- ۴- پاتنام، ر (۱۳۸۴). مقاله جامعه برخوردار، سرمایه اجتماعی و زندگی عمومی از کتاب سرمایه اجتماعی (اعتماد، دموکراسی و توسعه) افشین خاکباز، حسن پویان، چاپ اول، تهران: نشر شیرازه.
- ۵- پارسا مهر، بلگوریان، سعیدی مدنی (۱۳۹۲). بررسی رابطه ی بین مؤلفه های سرمایه ی اجتماعی و مشارکت ورزشی در میان نوجوانان
- ۶- جانعلی زاده چوبستی، ح (۱۳۹۰)، مقاله بررسی سرمایه اجتماعی جانبازان اعصاب و روان و ضایعه نخاعی در استان مازندران.
- ۷- خوش فر، غ (۱۳۸۷)، تاثیر سرمایه اجتماعی بر مشارکت سیاسی (مطالعه موردی استان گلستان). پایان نامه دکتری، دانشگاه علامه طباطبایی.
- ۹- رحمانی فیروز جاه، علی شارع پور، محمود، رضایی پاشا، ص. (۱۳۹۰). سنجش تمایز سرمایه اجتماعی جوانان با محوریت مشارکت ورزشی (مطالعه موردی دانشجویان ورزشکار و غیر ورزشکار دانشگاه مازندران). فصلنامه جامعه شناسی مطالعات جوانان. سال دوم. شماره دوم.
- ۱۰- شارع پور، م؛ حسینی راد، ع. (۱۳۸۷). بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و مشارکت ورزشی (مطالعه موردی شهروندان ۲۹-۱۵ ساله شهر بابل).
- ۱۱- فوکویاما، ف (۱۳۸۴). مقاله سرمایه اجتماعی و جامعه مدنی از کتاب سرمایه اجتماعی (اعتماد، دموکراسی و توسعه) افشین خاکباز - حسن پویان، چاپ اول، تهران: نشر شیرازه.
- ۱۲- فیلد، ج، سرمایه اجتماعی، ترجمه: غلام رضا غفاری و حسین رضایی، تهران، انتشارات کویر، ۱۳۸۸.
- ۱۳- بتول، ف، میرسلیمی و دیگران (۱۳۸۸). "کیفیت زندگی در جانبازان ایرانی با قطع عضو در هردو اندام تحتانی"، فصلنامه پایش، سال هشتم، شماره سوم: ۳۰۳-۳۱۰.
- 14-Atherley, Kim M. (2006). Sport, Localism and Social Capital in Rural Western Australia. *Geographical Research*, Volume 44, Number 4, December 2006, pp. 348-360(13)
- 15-Delaney, Liam & Keaney, Emily. (2005). Sport and Social Capital in the United Kingdom: Statistical Evidence from National and International Survey Data.
- 16-Jarvie, G . (1998). Sport and social capital in British higher education. *Sociology of sport online*. University of Stirling, Scotland.
- 17-Jones, Hannah Legh Moore & Spencer (2012). Network social capital, social participation, and physical inactivity in an urban adult population. a School of Kinesiology and Health Studies, Queen's University, Ontario, Canada. b, Centre de recherche du Centre de santé de l'Université de Montréal, Canada
- 18-Levay Daniel, (2014). Leisure in the Production of Social Capital: Evaluating Sport Participation as a Method for Increasing Volunteerism in Rural Communities. A Thesis submitted to The University of Guelph, , Ontario, Canada, January, 2014.

ارتباط بین سرمایه اجتماعی و مشارکت ورزشی (مطالعه موردی جانبازان ورزشکار استان تهران)

- 19-Perks, Thomas (2007). "Does sport foster social capital? The contribution of sport to a life style of community participation". *Sociology of Sport Journal*, 24, 378-401.
- 20-Rowland, T. W. & Freedson, P. S. (1994). Physical activity, fitness, and Health in children: close look *pediatrics* 93, 669, 672.
- Scanlan, T.K., & Simons, J.P. (1992). The construct of sport enjoyment. In G.C.Roberts (Ed.), *Motivation in sport and exercise* (pp. 199-215). Champaign, IL: Human Kinetics
- Seipple, O. (2006), "Sport and Social Capital", London: Sage
- 21-Zakus, Dwight & Skinner, James & Edwards. Allan. (2008). "Social Capital in Australian Sport. Griffith University, Queensland, Australia.

